ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక (3.2.89)

మంత్రిగారొస్తున్నారు

'మంత్రిగారు వస్తున్నారు! మంత్రిగారు వస్తున్నారు!'

ఊరంతా అదేమాట! పదే పదే చెప్పుకుంటున్నారు జనం.

సత్యం మాస్టారి దొడ్డిచుట్టూ కంచె వేస్తున్న వీరన్న కూడా అదే మాట అన్నాడు.

"ఇందులో పెద్ద విడ్డూరమేముంది వీరన్నా! మంత్రులు ఊరూరా తిరుగుతూనే వుంటారు. తప్పి జారి ఈ వూరివైపోసారి ముఖం చూపిస్తున్నారేమో!" అన్నాడు సత్యం. ఊళ్ళో వాళ్ళు గొప్పగా చెప్పుకోవాల్సినంత వింత కాదని కొట్టిపారేస్తూ.

"అబ్బే, అట్టాగనమోకండి మాట్టారూ! మనూళ్ళోకి ఓ గొప్పోడంటూ ఎప్పుడేనా అడుగిడితేనా?" అంటూ పాతచరిత్ర చెప్పుకొచ్చాడు వీరన్న, ఎప్పుడో కొన్ని శతాబ్దాల క్రితం ఎవరో మహారాజావారు వేటకి వెడుతూ విశ్రాంతి కోసం వెంకటాపురంలో విడిది చేసారట! అంతే, ఆ తర్వాత బ్రిటిష్‌వాళ్ళు పరిపాలనలోను - ఇటు స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక కూడా కలెక్టర్ మాట దేవుడెరుగు - తహశీల్దారు కూడా ఆ వూరి పొలిమేరలు తొక్కలేదు. అలాంటిది ఇప్పుడు సరాసరి మంత్రిగారే ఆ వూరికి దిగి వస్తున్నారంటే అది విడ్డూరం కాదా మరి!

"ఈ నాలుగు రోజులూ మీరూళ్ళో లేరుగా! అందుకని మీ కన్ని సంగతులూ తెలియవు. మనవూరికి దగ్గర్లోనే పేపరు ఫ్యాక్టరీ పెట్టబోతున్నారట! దానికి శంకుస్థాపన చేయటానికనే

మంత్రిగారు వస్తున్నారు!" అంది మాస్టారి శ్రీమతి శాంతి వంటింట్లోంచి బయటకు వస్తూ.

"అంటే, ప్రెసిడెంటుగారి ఆధ్వర్యంలోనేగా?"

శాంతి నవ్వింది. "అవును. కాకపోతే, ఈ వూళ్ళో అంతంత ఘనకార్యాలు చేపట్టే వాళ్ళెవరున్నారు?"

"ఫేక్టరీ వొచ్చిందంటే వూరు రూపమే మారిపోద్ది కదండీ!" అన్నాడు వీరన్న ఎంతో సంబరపడిపోతూ.

సత్యం మాస్టారు ఆలోచనలో పడ్డాడు. నిజంగా ఊరి రూపం మారిపోతుందా?

స్వతంత్రం వచ్చి నలభై సంవత్సరాలయింది. దేశంలో అనేకచోట్ల డాములు కట్టారు. ఫ్యాక్టరీలు పెట్టారు. ప్రణాళికలు చేపట్టారు. గతంలో అన్నీ దిగుమతులే! ఇప్పుడు కొద్దో గొప్పో ఎగుమతులూ అవుతున్నాయి. సామాన్యుడికి కొనుగోలు శక్తి కొరవడిందే తప్ప తిండికీ బట్టకీ లోటు లేదు. రైళ్ళు, బస్సులు, విమానాలు, పోస్టాఫీసులు, టెలిఫోన్స్, రేడియోలే కాదు - వూరూరా ఇప్పుడు టి.వి.లు కూడా వచ్చేసాయి.

నిజమే! దేశం ఎంతో అభివృద్ధి చెందింది. పరిపాలకులు పట్టణాల్లో వున్నారు. ఎదురుగా వున్నవాళ్ళ గురించే ఎక్కువ ఆలోచనలు వస్తాయి. పట్టణాల్లో వుండే ప్రజల కందుకే ఎన్నో సదుపాయాలు సమకూరుతున్నాయి. తమ ఆర్థిక స్థోమతు పెరిగిందని పట్టణవాసులు సంబరపడుతూండి వుండచ్చు. కాని, దేశం అంటే పట్టణ మొక్కటేనా? కాదు కదా!

దేశంలో నూటికి ఎనభై పాళ్ళు పల్లెటూళ్ళు, పట్టణాల్లో వుంటున్న సదుపాయాల్లో వందో వంతయినా పల్లెటూళ్ళకి చేరుతున్నాయా? అలా చేరుతుంటే కనీసావసర వస్తువుల కోసం వారం వారం పల్లెటూరి వాళ్ళు పట్టణాల్లోని సంతలకి ఎందుకు వెళ్ళవల్సి వస్తోంది? పల్లెటూళ్ళలో పరిస్థితులు బాగుంటే సన్నకారురైతులు, కూలీలు, కొంపగోడు అమ్ముకొని పట్టణాలకి వలసపోవల్సిన కర్మమేమిటి? పరిస్థితులు ఎంత గడ్డుగా ఉండకపోతే పుట్టి మెట్టిన వూరిని వదిలిపెట్టి పోవాలని ఎవడయినా అనుకుంటాడు? స్వతంత్ర్యం వచ్చాక దేశంలో ఎదుగూ బొదుగూ కనిపించని పల్లెటూళ్ళకి ప్రతీకలా నిలిచింది వెంకటాపురం!

అనాదిగా వున్న మట్టి రోడ్లు అలాగే వున్నాయి. ఇదివరకు నల్లమట్టి. ఇప్పుడు ఎర్రమట్టి - అంతే తేడా! పేరుకు ఊళ్ళో కరెంటు పెట్టారు. ప్రెసిడెంటుగారి లాంటి పెద్ద కామందుల లోగిళ్ళలో మినహా సామాన్యుల ఇళ్ళల్లో ఈనాటికీ కిరసనాయిలు బుడ్లే గతి! వీధి దీపాలు వున్నాయి. ప్రెసిడెంటుగారింటి ముందున్న దీపస్థంభం తప్ప తక్కినవేవీ వెలగవు! ఊరికి ఒక్కటే చెఱువు. ఓ పెడ మనుషులు మంచినీళ్ళు తాగుతుంటే - మరోపెడ పశువులు ఈతాలాడుతుంటాయి. వేసవి వస్తే ఆ మాత్రం నీళ్ళకి కూడా గతి లేదు! ప్రెసిడెంటుగారి కోటలో బోరింగు పంపుంది. వాళ్లింట్లో నీటికి లోటు లేదు!

ఇక ఊళ్ళో వాళ్ళ మధ్య సయోధ్య ఎలా వుంది?

ఇదివరకు పాడి సమృద్ధిగా వున్న ఇల్లాలు పక్కింటి బుల్లిని పిలిచి ఊరికినే చల్లపోసేది.

ఇప్పుడు డబ్బు లిస్తానన్నా పోయనంటోంది. ఎందుకంటే పాలబిందెలవాళ్ళు ఎక్కువ డబ్బులిచ్చి పట్నంలోని హోటళ్ళకోసం పాలుపట్టుకుపోతున్నారు. పల్లెలో చిక్కని పాలు పితికిపోసిన వెంకయ్యే పట్నం పని మీద వెళ్ళినప్పుడు హోటల్లో నీళ్ళ టీ త్రాగి కిక్కురుమనకుండా వెనక్కి వస్తున్నాడు!

కూర తోటల పక్క నుంచి పోతూంటే 'ఏమిటి బావా?' అని పలకరిస్తే చాలు 'చెల్లెమ్మ కియ్యి' అని వంకాయలో, దోసకాయలో ఇచ్చేవాళ్ళు. అది గతంలో సంగతి! ఇప్పుడు 'వంగతోటలో బావ కాదు' అన్న సామెతని అక్షరాలా పాటిస్తున్నారు. నిగనిగలాడే దోసకాయలు పట్నం పట్టుకువెళ్ళి అమ్ముకున్న భీమన్న వాడిపోయిన పుచ్చొంకాయలు కిమ్మనకుండా కొనుక్కు తెచ్చుకుంటున్నాడు!

పల్లెటూళ్ళలో వుండే ఆప్యాయతలూ ఇచ్చి పుచ్చుకొనే అవినాభావ సంబంధాలు అన్నీ అడుగంటిపోయాయి. పట్టణాల్లో వుండే కమర్షియల్ మెంటాలిటీ పల్లెటూళ్ళ క్కూడ అంటువ్యాధిలా వ్యాపించిపోయింది.

ఇదే ఒక అభివృద్ధి అని అనుకుంటే వెంకటాపురం కూడా అభివృద్ధికి వచ్చిందనేచెప్పాలి! అలా అనుకునేసరికి సత్యం మాస్టారికి నవ్వొచ్చింది.

"ఏటి మాట్టారూ నవ్వుతున్నారు. ఊరు మారదంటారా?" అన్నాడు వీరన్న

"ఎందుకు మారదు? ఇంతవరకూ మారింది. ఇంకా మారుతుంది."

మాస్టారి మాటల్లోని వ్యంగ్యార్థాన్ని అర్థం చేసుకొనే శక్తి వీరన్నకి లేదు.

"ఫ్యాక్టరీ వచ్చిందంటే తార్రోడ్డు పడుతుంది. కరెంటు దీపాలు పెడతారు. బస్సులు పడతాయి. చదువుకున్న వాళ్ళకి దగ్గర్లో ఉద్యోగాలు దొరకుతాయి. కూలివాళ్ళు కూడా టౌనుకి పోనక్కర్లేదు. ఫ్యాక్టరీ రావటం వల్ల నిజంగానే ఊరివాళ్ళకు లాభం వుంది. కాదంటారా?" అంది శాంతి.

"నీలాగే వూళ్ళో చాలామంది కలలు కంటూండవచ్చు. కాని, కలలు నిజమవుతాయా?"

"మరీ హడలకొట్టకండి" అంది శాంతి పరిహాసంగా.

"మైలు పొడుగువున్న రోడ్డుకి పదిలారీల మట్టి పోసారు. ఏటేటా నీటికిబ్బంది పడుతున్నామని తెలిసి కూడా మూడేళ్ళ నుంచి చెఱువు బాగు చేయించలేదు. పంచాయితీ కని టి.వి. సెట్టుకొన్నారు. వాళ్ళింట్లో టి.వి. పాడయితే ఇది పట్టుకుపోయారు. ఇలా చెప్పుకూంటు పోతే ప్రెసిడెంటుగారి ఘనకార్యాల గురించి ఓ పెద్ద లిస్టు చదవచ్చు. పదేళ్ళుగా ప్రెసిడెంటుగా వున్నాడు. పన్నులు ఠంచనుగా వసూలు చేయటం తప్ప, ప్రజల కోసం ఆయన చేసిందేమిటో చెప్పు!' అలాంటి మహానుభావుడి చేతుల్లోకి ఈ ఫ్యాక్టరీ వస్తోందంటే ఊరి కుపకారం జరుగుతుందని ఎలా అనుకుంటున్నావు?"

"అంతేనంటారా బాబూ!" అన్నాడు వీరన్న దిగాలుపడిపోతూ.

"మిగతా సంగతులు అటుంచు. మనవూరి స్కూలు సంగతే తీసుకో! గోడలుకి సిమెంటు

లేకపోతే పోయె. పైన తాటాకులు మార్పించి ఎన్ని సంవత్సరాలయింది? ప్రహారీగోడలు లేకపోతే పోయె – కనీసం కంచేనా వేయించారా? ఊళ్ళోవాళ్ళంతా చెత్త పట్టుకు వచ్చి స్కూలు పక్కనేపెద్ద పెంట కుప్ప పెడుతుంటే తనకేం పట్టనట్టు వూరుకుంటున్నాడాయన! తన పిల్లలు పట్నంలో చదువుతున్నారు. ఊరివాళ్ళ పిల్లలు ఎలా పోతే తనకేం? అదేగా ఆయన దృష్టి! ఇలాంటి పరిపాలకులున్నప్పుడు ఊరెలా బాగుపడుతుంది?"

అందిందనుకున్న సంపద లిప్తకాలంలో చేజారిపోయినట్టు క్రుంగిపోయాడు వీరన్న. మౌనంగా కంచె పనిలో పడిపోయాడు.

"ఏమయినా ఫ్యాక్టరీ అంటూవచ్చాక ఊళ్ళో పరిస్థితులు మెరుగునపడకపోవు" అంది శాంతి.

"ప్రెసిడెంటుగారు నిన్ను ప్రత్యేకంగా పిలిచి భరోసా ఇచ్చారాయేం?" అని వేళాకోళం చేసాడు సత్యం.

ఆమె ముఖం ఎర్ర నయింది.

"అది కాదు. అసలు పల్లెటూళ్ళకి దగ్గరగా ఫ్యాక్టరీలు పెట్టటం వల్ల పల్లెలు అభివృద్ధి చెందుతాయి – ఉద్యోగావకాశాలు పెరుగుతాయి – సామాన్యుడి ఆదాయం పెరుగుతుంది. ఇదేగా ప్రభుత్వమూ, ఎకనమిస్టులూ అందరూ చెప్పేది! మీరదేమి జరగదని అంటారేమిటి?"

"బలేదానివే! అదేమీ జరగదని నేనెక్కడన్నాను? మన ప్రెసిడెంటుగారి లాంటి పెద్ద మనుషుల చేతుల్లోకి వెడితేనే అది జరగదని అంటున్నాను! రేపాయన మంత్రిగారికి ఘనంగా స్వాగతం చెప్పేదంతా దేనికి? ఫ్యాక్టరీకి పర్మిట్ దొరికిందనేగదా! అంటే, బ్యాంకుల్లో లక్షల మీద అప్పు దొరుకుతుందన్నమాట! ఇకఫ్యాక్టరీ కట్టుబడిలోను రోడ్ల కంట్రాక్టులోను తన చేయి వుంటుంది. ఫ్యాక్టరీకి కలప కావాలి. అంటే చుట్టుపక్కల చిట్టడవులు కొట్టేయటానికి లైసెన్సు దొరుకుతుంది. కొన్ని కర్రలు అడితీలకి అమ్ముకొని చాటుగా డబ్బు చేసుకోవచ్చు. రేపు ఫ్యాక్టరీలో ఉద్యోగాలు వేయించేదీ తనే! అంటే, ఆయన ముట్టిందల్లా బంగారమన్న మాట!"

శాంతి కళ్ళప్పగించి వింటోంది.

"అంతేకాదు. ఆ తర్వాత ఒకవేళ మిస్ మేనేజ్‌మెంట్ వల్ల ఫ్యాక్టరీ మూతపడినా ఆయనకి భయం లేదు. బ్యాంకు అప్పులన్నీ రైటాఫ్ చేయించుకోవచ్చు. మంత్రిగార్ని ఇంత దూరానికి తీసుకువచ్చి యింత హంగామా చేస్తున్నాడంటే ముందరకాళ్ళకి ముందే బంధం వేస్తున్నాడని అర్థం కాదా!"

"అబ్బ, మీరు చాలా దూరం ఆలోచిస్తారు!"

"నేను కాదు, ప్రెసిడెంటుగారే ఎంతో దూరం ఆలోచించి ఈ ప్రణాళిక చేపట్టారు" అని గలగల నవ్వాడు సత్యం.

నవ్వకుండా ఉండలేకపోయింది శాంతి.

"అసాధ్యుడు."

"అవును. ప్రజల అజ్ఞానంలో వున్నంతకాలం... తమకూ కొన్ని హక్కులు వున్నాయని తెల్సుకోలేనంత కాలం... ఇలాంటి పరిపాలకులకి ఆడింది ఆట! పాడింది పాట! సాధ్యం కానిదంటూ ఏదీ లేదు!"

వాళ్ళంతా మాటల్లో వుండగానే కిష్టయ్య మాణిక్యాన్ని వెంటబెట్టుకొని వచ్చాడు. "మంత్రి గారొచ్చేనాడు అంతా కొత్త బట్టలేసుకుని రావాలని హెడ్మాస్టరు చెప్పారండీ! అమ్మతో చెపితే నమ్మటం లేదండీ!" అన్నాడు.

తండ్రి ఎదురుగా తల్లి నమ్మటం లేదు – అని అంటున్నాడంటే 'నాన్నా' నువ్వేనా నమ్ము అని అంటున్నట్టే కదా! కిష్టయ్య తెలివితేటలకి ఆశ్చర్యమూ కలిగింది. వీరన్న అమాయకంగా చూస్తూంటే నవ్వూ వచ్చింది – సత్యం మాస్టారికి.

"పెద్ద పండక్కి కుట్టించాడు బాబూ! అత్తమానం కొత్తబట్టలు కావలంటే ఆడు మాత్రం ఏడనించి తెత్తాడు?" అంది మాణిక్యం.

"నీ కొడుక్కి నేను కుట్టిస్తాలేవే మాణిక్యం!" అంది శాంతి.

భార్య అలా అన్నందుకు సత్యం మాస్టారికి ఎంతో సంతోషమయింది.

"మంచిమాటన్నావు!"

"అదేంటిబాబూ! మీరు కుట్టించటమేంటి?" అంది మాణిక్యం సిగ్గుపడుతూ.

"మీ ఆయన కంపకొట్టుకొచ్చి దొడ్డి చుట్టూ కంచె కడుతున్నాడు. డబ్బు పుచ్చుకోమంటే పుచ్చుకోడు. నీ మొగుడింత చేయగాలేంది మేమీ మాత్రం చేయకూడదా?" అంది శాంతి.

ప్రెసిడెంటుగారి తాత దగ్గర వీరన్న తండ్రి వంద రూపాయలు అప్పు పుచ్చుకున్నాడు. అది నలభై సంవత్సరాల క్రితం మాట! ఆ అప్పు తీర్చలేక ప్రెసిడెంటుగారి తాతగారికి ప్రెసిడెంటుగారి తండ్రిగారికి చాకిరీ చేసి ఆ ఋణభారం అలా వుండగానే చచ్చిపోయాడు. వడ్డీతో అదిప్పుడు వేలమీదకి చేరుకుందిట! అది తీర్చలేక ప్రెసిడెంటుగారి కొట్టంలో వెట్టి చాకిరీ చేస్తున్నాడు వీరన్న. ఈ సంగతి తెల్సినప్పుడు సత్యం మాస్టారి మనస్సు చివుక్కుమంది! ఇలాగే చాకిరీ చేసుకుంటూ పోతే ప్రెసిడెంటుగారి కొడుక్కు కిష్టయ్య – ప్రెసిడెంటుగారి మనవడికి కిష్టయ్య కొడుకు... ఇలా తరతరాలుగా వెట్టి చాకిరీ చేసుకుంటూ పోవల్సిందే కాని ఆ అప్పు తీరటం అంటూ వుండదు. ఇంతకాలంగా వీరన్న తండ్రి, వీరన్న చేసిన చాకిరీకి న్యాయంగా ఆ అప్పు ఎప్పుడో తీరిపోయి వుంటుందని సత్యం మాస్టారు చెప్పే వరకూ తోచనే లేదు అమాయకుడు వీరన్నకి. ఇప్పుడు తెలిసినా ఆ మాట ప్రెసిడెంటుగారితో అనే ధైర్యమూ లేదు.

పదేళ్ళయినా నిండని కిష్టయ్య తండ్రితో పాటే కూలిపనికి వెళ్ళటం ప్రారంభించాడు. అంటే. ఆ పసివాడికి తెలియకుండానే ప్రెసిడెంటుగారి 'జమిందారి'లో ఊడిగం మొదలయి పోయిందన్నమాట! సత్యం మాస్టారు మూడేళ్ళ క్రితం వెంకటాపురం ఉద్యోగం మీద

వచ్చినప్పుడు కిష్టయ్య గురించి తెల్సుకున్న సంగతి అది! వెట్టిచాకిరీ నుంచి వీరన్నకి విముక్తి కలిగించలేకపోయినా కనీసం, కిష్టయ్య భవిష్యత్తునయినా తీర్చదిద్దగలిగితే ఈ ఘోరానికి ఒక అంతం అంటూ వుంటుందేమో ననుకున్నాడు. అందుకే మాణిక్యాన్ని, వీరన్నని కూర్చోపెట్టి వాళ్ళే ఊబిలో కూరుకుపోయారో చెప్పి... కిష్టయ్య చేత కూలి పని మాన్పించి బళ్ళో చేర్పించాడు.

వీరన్న కొడుకుని బళ్ళో వేసాడని విని 'ఊళ్ళేలతాడా! ఉద్యోగం చేస్తాడా!' అని ప్రెసిడెంటు గారితో సహా చాలామంది గేలిచేసారు. ఎవరి మాటలు ఎంత నొప్పించినా సత్యం మాస్టారి మాట వేదమనుకొని కొడుకుని విధి తప్పకుండా బడికి పంపించటం మొదలుపెట్టాడు వీరన్న.

ఆలస్యంగా బడిలో వేయించినందువల్ల అంతా కిష్టయ్యని వేళాకోళం చేసేవారు. అందుకని తమ యింటి దగ్గర కూర్చోపెట్టి చదువు చెప్పాడు సత్యం. కిష్టయ్య చురుకైన కుర్రాడు. ఈ మూడేళ్ళలో పట్టుదలగా చదివాడు. తత్ఫలితంగా నాలుగు క్లాసులు దాటవేయించగలిగాడు సత్యం.

మాణిక్యానికి, శాంతి, సత్యం మాస్టారు దేవత దేవుడు క్రిందలెక్క! తమ దాస్య విముక్తి కోసమే వాళ్ళావూరు వచ్చారని మాణిక్యం అనుకుంటూంటుంది. మాటల్లో కృతజ్ఞత చెప్పలేకపోయినా – పిలవకుండానే వచ్చి శాంతి కా పనీ ఈ పనీ చేసిపెట్టి పోతూంటుంది!

ఆమె తన కొడుక్కి బట్టలు కుట్టిస్తానంటే బిడియపడిపోయింది.

"కుర్రగోడికి ఊర్కినే సదువు సెపుతున్నారు. మేమెంత సేసినా మాట్రగారి ఋణం తీరుద్దామ్మా!" ఎన్నో మాటల్లో చెప్పాలనుకుంది మాణిక్యం. కాని, అది చెప్పలేక పోయినా దానికళ్ళల్లో తళుక్కుమన్న తడిని చూసి అర్థం చేసుకున్న ఆ దంపతుల హృదయాలు ఆర్ద్రత చెందాయి.

వెన్నెల కురుస్తున్న చోటికి నల్లమబ్బులా వచ్చాడు ప్రెసిడెంటుగారి పాలేరు – "ఓర్నీ ఊరంతా ఎతుకుతున్న. ఈడున్నవా?" అన్నాడు.

"దేనికీ?" అన్నాడు వీరన్న.

"అయ్యగారు నిన్ను లాక్కురమ్మన్నారు" ప్రెసిడెంటుగారి అసలు సిసలైన నౌకరు. వారేమన్నారో నదురుబెదురులేకుండా అప్పచెప్పగల ధీమంతుడు.

"పన్లో వున్నా కనపడ్డంలే?" అన్నాడు వీరన్న చిరాగ్గా.

"ఓర్నీయవ్వ! మంత్రిగారొత్తున్నారు కదా! పందిళ్ళెయ్యాల, గాడి పొయ్యలు తవ్వాల. కోళ్ళని కోయాల, ఆడబోల్డన్ని పన్లెట్టుకొని నువ్వీడ కూకుంటే ఎట్టాగురా!"

వాడలా మాట్లాడ్డం దుర్భరంగా వున్నందుకు కాదు – వీరన్నని ఇబ్బంది పెట్టటం యిష్టం లేకనే "పోనీ నువ్వెళ్ళు వీరన్నా! తక్కిన పని తర్వాత చేయవచ్చులే! ఇంతలో మునిగిపోయిందేముందీ?" అన్నాడు సత్యం మాస్టారు.

మర్నాడు బడికి వెళ్ళాక "రండి రండి. మీ కోసమే చూస్తున్నా!" అన్నాడు హెడ్మాస్టరు నవ్వుతూ పలకరిస్తూ.

"చెప్పండి" అన్నాడు సత్యం.

మంత్రిగారు వచ్చినప్పుడు ప్రెసిడెంటుగారో ఉపన్యాసం ఇవ్వాలిట! ఎవరి చేతనేనా రాయించిపెట్టి యివ్వమని అడిగారట! అందుకు మీరే సమర్థులు!" అన్నాడు హెడ్మాస్టరు.

"అబ్బే నాకేమొచ్చండి."

"ఆహా! అలాగనకండి. ప్రెసిడెంటుగారు మరీ మరీ అడిగితే మీ పేరే చెప్పాను."

"మీరే పని చెప్పినా నేనెప్పుడూ కాదనలేదు. కాని అపాత్రదానం చేయటం ఇష్టంలేక..."

"చూడండి సత్యంగారూ! ఇష్టం లేకపోయినా కొన్ని కొన్ని పనులు మనకు చేయక తప్పదు. ఆయన ప్రెసిడెంటుగారు! అని అర్థోక్తిలో ఆగిపోయాడు.

హెడ్మాస్టారు సాధుస్వభావుడు. ఆయన్నిక ఇబ్బంది పెట్టలేక ఆ పూటే ఉపన్యాసం వ్రాసి ఇచ్చాడు సత్యం.

ఆ సాయంత్రం ప్రెసిడెంటుగారింటి నుంచి తిరిగి వచ్చిన హెడ్మాస్టార్ని చూసి "ఏమిటలా వున్నారు? ఉపన్యాసం నచ్చలేదటా ఆయనకి?" అన్నాడుసత్యం.

"అది కాదు. ఉపన్యాసానికేం? నిక్షేపంలా వుంది. శభాష్. అని మెచ్చుకున్నాడు. కాని, మనకో పెద్ద బెడద వచ్చిపడింది"

"ఏమిటి?"

"మంత్రిగారి కార్లూ అవీ మన స్కూలు పక్కనుంచేగా వెళ్ళేది. అందుకని స్కూలంతా శుభ్రం చేయించాలిట! అంటే ఆ పెంటకుప్పలు కూడా ఎత్తించి వేయాలిట!"

"ఎత్తించవలిసింది మనమా? ఆయనా?" అన్నాడు సత్యం కోపంగా.

"పంచాయితీ దగ్గర డబ్బులేదుట! మనమే ఏదోటి చేసి..."

"అంటే, మన జీతం డబ్బులు పెట్టి పెంటకుప్పలు ఎత్తించమంటారా?"

"ఆహాఁ!అలాగని కాదు. స్కూల్లో పిల్లలు అందరూ తలో చేయి వేస్తే..."

సత్యానికి మనస్సు చివుక్కుమంది. "పిల్లల చేతా? మీకెలా మనసొప్పింది మాస్టారూ?"

"కరవమంటే కప్పకోపం. విడవమంటే పాముకోపం. నేనేం చేయను చెప్పండి?" అన్నాడు హెడ్మాస్టారు.

"అవున్లెండి. ఆయన దృష్టిలో వూళ్ళోవాళ్ళంతా పనివాళ్ళు. వాళ్ళ పిల్లల చేత పనులు చేయించమనటంలో ఆయనకు అన్యాయమని ఎలా అనిపిస్తుంది!" అన్నాడు సత్యం జేవురించిన ముఖంతో.

"ఈ పెంటకుప్పలిలాగే వుంటే రేపు వూళ్ళోకి వచ్చే అధికారులు నన్నే తప్పుపడతారు. ఎవరికి తప్పినా నాకు తప్పదుగా!" అన్నాడు హెడ్మాస్టారు ఉస్సురుమంటూ.

మర్నాటి నుంచి పిల్లలు పెంటకుప్పలు తవ్వే పనిలోకి దిగవల్సి వచ్చింది. ఆసంగతి

తెల్సి కొందరు తల్లిదండ్రులు హెడ్మాస్టారి మీదకి దండయాత్రకి వచ్చారు. "మా పిల్లల్ని చదువుకోటానికి పంపించామనుకున్నారా? పెంటకుప్పలు తవ్వించటానికి పంపించామను కున్నారా?" అంటూ.

సత్యం మాస్టారికి కోపం నషాళానికికెక్కింది. "మన పిల్లలు తిరిగేచోటు - ఇక్కడ పెంట పారేయటం తప్పు అని మీలో ఎవ్వరికీ అనిపించలేదు కాని - ఇప్పుడా పెంట తీయించి వేయటం మీకు తప్పనిపిస్తోందా?"

"మేం పారేసామా? మేం పారేస్తుంటే మీరు చూసారా?' అంటూ వ్యక్తిగతంగా సత్యం మాస్టారి మీద విరుచుకుపడ్డారు వాళ్ళు.

మూర్ఖంగా వాదించేవాళ్ళకి సామాజిక బాధ్యత గురించి ఉపన్యాసాలిచ్చి ప్రయోజనం లేదు. అది సమయమూ కాదు. ఈ తగవులాటలో ముందు పని ఆగిపోతోంది. ఆ భయంతోనే "మన యిల్లు మనం ఊడ్చుకోమా? మన యిల్లు పాడయితే బాగుచేసుకోమా? పిల్లలు సంతోషంగానే చేస్తున్నారు. కాని... యిబ్బంది పెట్టి నే నెవరిచేతా చేయించటం లేదండీ!" అని ఎలాగో నచ్చచెప్పి వాళ్ళని పంపించి వేసాడు హెడ్మాస్టారు.

ప్రస్తుతం స్కూల్లో పెంటకుప్పలు తీసేయటం తప్ప చదువు సాగటం లేదని తెలిసిన తల్లితండ్రులు గడుసుగా తమ పిల్లల్ని స్కూలుకి పంపించటం మాన్పించేసారు. దాంతో పని కుంటుపడిపోయింది. మంత్రిగారొచ్చే రోజు దగ్గరపడుతోంది. హెడ్మాస్టారికి కంగారెక్కు వయిపోయింది. బ్రతిమాలో బామాలో వస్తున్న పిల్లల చేత ఆ పని కొనసాగిస్తున్నాడాయన. వాళ్ళలో చాలా మంది పేదవాళ్ళ పిల్లలు. కూలివాళ్ళ పిల్లలు!

వాళ్ళలో కిష్టయ్య ఒకడు. అందరికన్న ముందుంటాడు. ఆ ఉత్సాహంతో పాపం వాడు చూసుకోలేదు గోతిలోకి దిగి గునపంతో తవ్వుతుంటే కసుక్కున అరికాల్లో దిగబడిపోయింది. ఏదో ముల్లనుకొని దాన్ని పట్టుకొని గబుక్కున లాగిపారేసాడు. రక్తం బొటబొట కారింది.

'అమ్మో! రక్తం...' అన్నాడో కుర్రాడు. మరెవడో పెళ్ళి సత్యం మాస్టారికి చెప్పాడు. కిష్టయ్య చెయ్యి అడ్డం తీసాడు. రక్తం కట్టుపడింది కాని గాయం లోతుగా ఉంది. పాత గుడ్డ పట్టుకువచ్చి కట్టుకడుతూ... "ఏం గుచ్చుకుందిరా?" అని అడిగాడు సత్యం.

ముల్లని చెప్పాడు కిష్టయ్య. ముల్లనే అనుకున్నాడు సత్యం. అలా సరిపెట్టుకోవటమే ఒక పెద్ద ప్రమాదానికి దారితీస్తుందని అతనికప్పుడు అనిపించలేదు!

మర్నాడు కాలినెప్పితోనే పనిలోకి వచ్చాడు కిష్టయ్య..... నెప్పి మోపు చేయటం వల్ల కుంటుతున్నాడనే సరిపెట్టుకున్నాడు సత్యం.

మాణిక్యం వీరన్న నిత్యం కూలిపని చేసుకుని బతికేవాళ్ళు. పని చేసుకొనేవాళ్ళకి చేతులు కాళ్ళు గీరుకుపోవటం - తెగటం - రక్తం కారటం - ఇదేం కొత్త కాదు. కిష్టయ్యకి దెబ్బలు తగలటమూ వింత కాదు. అందుకే యిది కూడా మామూలు దెబ్బేనని వాళ్ళూ సరిపెట్టుకుపోయారు.

నాలుగోనాడు తెల్లవారేసరికి పిల్లాడు మూలుగుతున్నాడేమిటని ఒళ్ళు పట్టుకుని చూసింది మాణిక్యం. కిష్టయ్యకి ఒళ్లు సలసల కాలిపోతోంది. పాదం చూస్తే వాచిపోయింది!

మొగుడికి చెపుదామంటే వీరన్న రెండు రోజులుగా యింటికే రావటం లేదు. ప్రెసిడెంటు గారి దివాణంలోనే రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటున్నాడు. మంత్రిగారు వచ్చే దాకా అక్కడే పడుండమని ప్రెసిడెంటుగారు ఆర్డర్లు జారీచేసాడు!

మాణిక్యాని కేం చేయాలో పాలుపోలేదు. కుర్రాడ్ని ఎత్తుకొని డాక్టరు దగ్గరికి వెళ్ళేబలం దానికి లేదు. ఊళ్ళో వున్నది ఒక్కడే డాక్టరు. అది కూడా ఇదివరకు పట్నంలో కాంపౌండరుగా పని చేసిన అనుభవంతో లాక్కు వస్తున్నాడు. ఆ మాత్రం చిట్కా వైద్యంతోనే ఊరివాళ్ళకో ఆపద్బాంధవుడయిపోయాడు.

పిల్లవాడి పరిస్థితి గురించి చెప్పింది మాణిక్యం. ఆయన తక్కిన పేషంట్ల నందర్నీ చూసి తీరిక చేసుకుని ఆమె గుడిసెకి రావటానికి రెండు గంటలు పట్టింది. వచ్చి చూసి జరిగిందేమిటో అడిగాడు. మాణిక్యం చెప్పింది. ముల్లు గుచ్చుకున్నంత మాత్రాన ఇంత జ్వరం రాదు' అన్న ఆలోచన ఆ ఆడాక్టరుకి రాలేదు. అతని అనుభవం అంతంత మాత్రమే! అందుకే జ్వరానికి, కాలిదెబ్బకి మందిచ్చాడు.

ఆ సాయంత్రం చీకటిపడ్డాక ఇంటికి వచ్చాడు సత్యం మాస్టారు.

"కిష్టయ్య బట్టలు కుట్టేసానండీ" అంది శాంతి తెచ్చి చూపిస్తూ.

మెచ్చుకోలుగా భార్యవైపు చూసి ఇచ్చిన మాట నిలబెట్టుకున్నావు. మంత్రిగారొచ్చేది రేపే! ఆ వేళప్పుడు కొత్త బట్టలు కట్టుకోవాలన్న వాడి కోరిక తీరుతుంది" అన్నాడు.

"అయితే హెడ్మాస్టారు అందర్నీ కొత్త బట్టలు కట్టుకోమని చెప్పలేదా?"

"బలేదానివే! ఆయన చెప్పినంత మాత్రాన అందరూ కొత్తవి కట్టుకొని రాగలరా? ఆ మాటంటే కనీసం శుభ్రమయిన బట్టలు వేసుకువస్తారని!"

"ఓర్నీ! కిష్టయ్య ఎంత పని చేసాడు?" అని నవ్వింది శాంతి.

ఆమె చంటిపిల్లకి గోరుముద్దలు పెడుతోంది. బయట వాలుకుర్చీలో పడుకుని భార్యతో కబుర్లు చెపుతున్నాడు సత్యం.

అంతలో మాణిక్యం పరుగు పరుగున వచ్చింది. "కొంప మునిగి పోనాది బాబుగోరో!" అని ఘొల్లుమంది.

"ఏమయింది మాణిక్యం?" అని కంగారుగా అడిగాడు సత్యం.

కిష్టయ్య స్పృహలో లేడు. డాక్టరిగారి మందు పట్టివ్వలేదు. మళ్ళీ వచ్చి చూసి ఇక తన వల్ల కాదు పట్నంలో పెద్దాసుపత్రికి వెంటనే తీసుకుపొమ్మన్నాట్ట! మొగుడితో చెపుదామని ప్రెసిడెంటుగారి దివాణానికి వెళ్ళింది మాణిక్యం. మర్నాడే మంత్రిగారొచ్చేది. అక్కడ జనమంతా హడావిడిగా వున్నారు. వీరన్న ఎక్కడున్నాడో ఎవరూ చెప్పటం లేదు... గత్యంతరం లేక మాస్టారింటికి పరిగెత్తుకు వచ్చింది.

రెండు రోజుల్నించి కిష్టయ్య స్కూలుకి రాకపోతే కాలి నెప్పిగా వుండి రాలేకపోయాడని అనుకున్నాడే గాని పరిస్థితి యింత విషమించి వుంటుందని ఊహించలేకపోయాడు సత్యం. తనేదో తప్పు చేసిన వాడిలా భావించాడు. గబగబ బట్టలేసుకుని యింట్లో వున్న డబ్బంతా తీసుకని మాణిక్యం వెంట పరుగుపెట్టాడు!

వాళ్ళు ఇంటికి చేరే సరికి వీరన్న వచ్చి వున్నాడు. పక్కింటి గవరయ్య వీరన్న ఎక్కడున్నదీ తెలుసుకుని కబురు చెప్పి తీసుకువచ్చాడు.

కిష్టయ్యని క్షణాలపాటు పరీక్షగా చూసాడు సత్యం. పిల్లవాడి పరిస్థితి ఏమాత్రం బాగాలేదని డాక్టరు చెప్పకుండానే అర్థమైపోతోంది.

"వెంటనే ఏదయినా బండి తీసుకురా! పట్నం తీసుకుపోదాం!" అన్నాడు.

నాల్గయిదు రోజులుగా తిండి సరిగా లేదు. శ్రమ చేసి చేసి అలిసిపోయి వున్నాడు. కొడుకు కలా వుండటం చూసి మరింత క్రుంగిపోయాడు. "బండి ఏడ నుంచి తేగల్ను మాట్టారూ! నా కాడ పది పైసలు కూడా లేవు" అన్నాడు వీరన్న జీరగొంతుతో.

"నా దగ్గరుంది. డబ్బు కోసం చూస్కోకు. పిల్లాడ్ని మనం రక్షించుకోవాలి. వెళ్ళు. వెళ్ళు." అన్నాడు సత్యం తొందరపెడుతూ.

నానా అవస్థలూ పడి ఓ గంటకి బండిని తీసుకువచ్చాడు వీరన్న. కిష్టయ్యని తీసుకుని వాళ్ళు పట్నం చేరటానికి రెండున్నర గంటలు పట్టింది.

వాళ్ళని ఆసుపత్రిలో ఎమర్జన్సీ వార్డుకి తీసుకువెళ్ళాడు సత్యం.

".. అర్థరాత్రేంటయ్యా! పొద్దున్నే రండి." అన్నాడు గుమ్మంలో కూర్చుని కునికి పాట్లు పడుతున్న వార్డుబోయ్. వచ్చిన వాళ్ళు పల్లెటూరి వాళ్ళని చులకన! కసిరితే వాళ్ళే పోతారని నిర్లక్ష్య భావన.

సత్యం అర్థం చేసుకున్నాడు. కోప్పడటానికది సమయం కాదు. ఆవేశాన్ని తనలోనే అణుచుకుంటూ పిల్లవాడి పరిస్థితి ప్రమాదంగా వుందని చెప్పి డాక్టరు ఎక్కడున్నాడో చెప్పమని బ్రతిమాలాడు సత్యం.

ఏకళనున్నాడో వాడు చెప్పాడు. డాక్టర్ని నిద్రలేపి కిష్టయ్యని ఎగ్జామినేషన్ టేబుల్ మీదకి చేర్చేసరికి గంట పట్టింది. డాక్టరు పరీక్ష చేయటానికి మరో అరగంట!

"కాల్నించి తీసి పారేసింది ముల్లా? మేకా?" అని అడిగాడు డాక్టరు నర్సు అందించిన సిరంజితో కిష్టయ్యకి ఇంజక్షన్ చేస్తూ.

సత్యం ఉలిక్కిపడ్డాడు.... పిల్లాడు ముల్లనే చెప్పాడండి. కాని..."

"ముల్లు కాదు. ముల్లయితే ఇలా యెప్పటికీ కాదు. మేకే అయి వుంటుంది. అది తుప్పు పట్టిన మేకు అయి వుంటుంది. టిటనస్ అయింది. టూ లేట్.. చాలా ఆలస్యం చేసారు."

డాక్టరి ఒక్కొక్క మాట ఒక్కోముల్లులా అతనికి గుచ్చుకుంటున్నట్టయింది. కిష్టయ్య రక్తం కారిన పాదానికి కట్టు కట్టినప్పుడే తనకీ మాత్రం తోచలేదే. అని గిలగిల లాడిపోయాడతను.

మాణిక్యం వీరన్నలను ఓదార్చే పరిస్థితిలో లేదు. తనను తానే నిలదొక్కుకోలేకపోతున్నాడు.

"పల్లెటూళ్ళ నుంచి వచ్చే కేసులన్నీ అంతే - పూర్తిగా ప్రాణాల మీదకి వచ్చాక వస్తారు. మా ప్రాణాలు తీస్తారు." డాక్టరు మాటలు సూలాల్లా గుచ్చుకుంటున్నాయి. ఆ మాటలు అనవలిసిన సమయం కాదని ఆ డాక్టరు ఎక్కడా సందేహిస్తున్నట్లు లేదు. నిత్యం జరుగుతున్న దాన్ని నిర్మోహమాటంగా చెపుతున్నట్టుంది.

తెల్లవారింది.

మాణిక్యం ఆశలకి తెల్లవారింది.

వీరన్న కోరికలకి తెల్లవారింది.

కిష్టయ్య ఇప్పుడు జ్వర తీవ్రతతో రొప్పటం లేదు.

కిష్టయ్యకిప్పుడు జ్వరం లేదు.

కిష్టయ్య ఒళ్ళు చల్లగా మంచులా వుంది.

"ఇంక మీరు తీసుకుపోవచ్చు" అన్నాడు డాక్టరు నిర్లిప్తంగా.

స్మశానంలో.....

కొడుకు శవాన్ని కావలించుకుని హృదయ విదారకంగా ఏడుస్తోంది మాణిక్యం.

పిడుగు పాటుకి కొయ్యబారి పోయిన వాడిలా వున్నాడు వీరన్న.

గవరయ్య గొయ్యిని తవ్వుతుంటే అక్కడే నిలబడి విమూఢునిలా చూస్తున్నాడు సత్యం మాస్టారు.

తండ్రితో పాటు కూలి పని చేసుకుంటున్న కుర్రాడ్ని తీసుకువెళ్ళి బళ్ళో చేర్పించాడు తను. ఆ బళ్ళో చేరి వుండకపోతే ఆ పెంట కుప్ప మీద అడుగు పెట్టేవాడు కాదు. ఆ మేకు ప్రాణం తీసేది కాదు. "దాస్యం నుంచి నీకు విముక్తి కలిగిద్దామనుకన్నానే కాని.. నీ కీ లోకం నుంచే విముక్తి అయిపోయిందిరా కిష్టయ్య!" అని లోలోపల దుఃఖ భారంతో కుళ్ళిపోతున్నాడు సత్యం.

మైక్‌లోంచి ప్రెసిడెంట్‌గారి గొంతు ఊరి పొలిమేరల దాకా వినిపిస్తోంది. మంత్రిగారికి ఘన స్వాగతం చెపుతున్నాడాయన. సత్యం మాస్టారు రాసిచ్చిన ఉపన్యాసం అది!

".. మనం ఎంతో పుణ్యం చేసుకున్నాం కనుకనే మన వూరికి మంత్రిగారి దర్శన భాగ్యం దొరికింది ఈ రోజు. మన వూరి చరిత్రలోనే కనీ వినీ ఎరుగని రోజు. నిజంగా ఇది మనకు పండుగ రోజు."

సత్యం మాస్టారి గుండెల్ని తూట్లు తూట్లుగా పొడుస్తున్నాయా మాటలు. తన చేత్తో తను రాసిచ్చిన మాటలు!

అతని కళ్ళ ఉంచి రక్తాశ్రువులు కారుతున్నాయి.

వెంకటాపురం పొలిమేరలు మూగగా రోదిస్తున్నాయి.

•